

# SÄKER ARBETS- PLATS

En rapport om attityder  
till och användning  
av personligt skydd i  
byggbranschen.



2019

## INNEHÅLL

- 4 "VAR 30:E MINUT"
- 6 RESULTAT I KORTHET
- 8 VÅRA SLUTSATSER
- 9 FEM ÅTGÄRDER FÖR BÄTTRE SÄKERHET
- 10 INTERVJU: FREDRIK MELLRING, ARBETSMILJÖINGENJÖR, NCC
  
- 12 PROBLEMATIK KRING SKADOR
  - 14 Tre insikter
  - 16 Resultat
  - 19 Fem åtgärder för bättre säkerhet
  - 21 Intervju: Marcus "Mackan" Nylén, snickare
  
- 22 OM PERSONLIG SKYDDSUTRUSTNING
  - 24 Sex insikter
  - 26 Resultat
  - 29 Fem åtgärder för bättre säkerhet
  - 30 Intervju: Marcus Scheller, skyddsombud, Hökerum Bygg
  
- 32 ROLLER, ANSVAR OCH KUNSKAP
  - 34 Fyra insikter
  - 35 Resultat
  - 39 Fem åtgärder för bättre säkerhet
  - 40 Intervju: Ulrika Dolietis, VD, Håll Nollan
  
- 43 VI ÄR SKYDDA
  - 44 Vår vision
  - 46 Våra tjänster
  - 47 Intervju: Hans Hedberg, projektledare, Sveriges Byggindustrier

SÄKER ARBETSPLATS 2019 är den första årliga rapporten om personlig säkerhet på arbetsplatsen.

SKYDDA I SVERIGE AB  
523 85 Ulricehamn  
Tel: 0321-67 73 00  
www.skydda.se

# TILLSAMMANS SKA VI SKAPA SÄKRARE ARBETSPLATSER

Var 30:e minut skadas en byggarbetare allvarligt. Under inledningen av 2019 har tolv personer omkommit på jobbet. Byggbranschen är idag den mest skadedrabbade branschen i Sverige. Skadeanmälningarna har legat på samma nivå under de senaste tio åren, trots att branschens olika aktörer uppmärksammat problemet under lång tid. Det finns gott om officiell olycksstatistik och myndighetsrapporter som visar hur verkligheten ser ut i byggbranschen och på andra svenska arbetsplatser. Men hittills har det saknats insikter om hur verkligheten uppfattas av byggarbetare och skyddsombud. Därför har vi gjort den här undersökningen bland just dessa grupper. Tyvärr visar det sig att fel attityder och bristande kunskaper ligger bakom många olyckor på byggarbetsplatserna. Det är viktig kunskap för hela byggbranschen och för alla som är intresserade av arbetsplatssäkerhet.

Vi har över 40 års erfarenhet inom arbetsplatssäkerhet och personlig skyddsutrustning. Vårt mål är att göra bygg- och industribranschen säkrare, så att hantverkare, skyddsombud, inköpare och arbetsgivare får en tryggare och effektivare vardag. Den här rapporten stärker arbetsplatssäkerhetens prioritet på agendan. Alla tjänar på rätt säkerhet.

**MIKAEL HANSSON**  
VD SKYDDA





# "VAR 30:E MINUT"

I dag finns en välgrundad bild av hur verkligheten på byggarbetsplatserna de facto ser ut, baserat på bland annat analys av olycks- och försäkringsstatistik. Det finns rentav en detaljerad beskrivning av vem som skadas, i vilken grad man skadas, vilka kroppsdelar som är mest utsatta och vilka sammanhang som faktiskt är mest riskabla. Det går att räkna fram att det sker en olycka/skada var 30:e minut på svenska byggarbetsplatser, vecka ut och vecka in, året runt.

## INGEN FÖRBÄTTRING PÅ TIO ÅR

Utmaningen i sammanhanget är att denna fakta funnits tillgänglig ett antal år och trots det har situationen som sagt inte förbättrats nämnvärt det senaste decenniet.

## NYTT PERSPEKTIV FÖR NYA INSIKTER

För att hitta en ny väg att motverka skador på arbetsplatsen har vi valt att studera hur verkligheten uppfattas – av såväl byggarbetare som skyddsombud. Det har varit en arbetshypotes att uppfattningen hos dessa grupper kanske inte helt stämmer med verkligheten, och kanske inte heller är helt samstämmig.

## UNIK LÄGESRAPPORT – ÖVER 700 INTERVJUADE

Med målet att identifiera dessa uppfattningar har vi genomfört denna undersökning, som består av tre delar. Först en inledande fas med förberedande djupintervjuer och genomgång av tillgänglig research på området. Med insikter ur första fasen som grund gjordes sedan två separata men samordnade enkäter med hjälp av det renommerade research-företaget Ipsos.

# 521

ENKÄTER BLAND  
BYGGARBETARE:  
WEBBINTERVJUER,  
UNDER NOVEMBER 2018.

# 202

ENKÄTER BLAND  
SKYDDSOMBUD:  
TELEFONINTERVJUER,  
UNDER NOV-DEC 2018.

# RESULTAT I KORTHET

Arbetskadorna är en fortsatt stor utmaning i byggbranschen. Varannan byggarbetare använder inte sin personliga skyddsutrustning fullt ut. Dessa arbetar oftare för mindre byggföretag, har ingen utbildning om personlig skyddsutrustning och är inte trygga med befintlig skyddsutrustning.

LÄS MER PÅ SIDAN 22.



# 8/10

Både byggarbetarna och skyddsombuden efterfrågar mer utbildning. Exempelvis svarar åtta av tio byggnadsarbetare att de vill ha mer utbildning inom personligt skydd.

LÄS MER PÅ SIDAN 32.

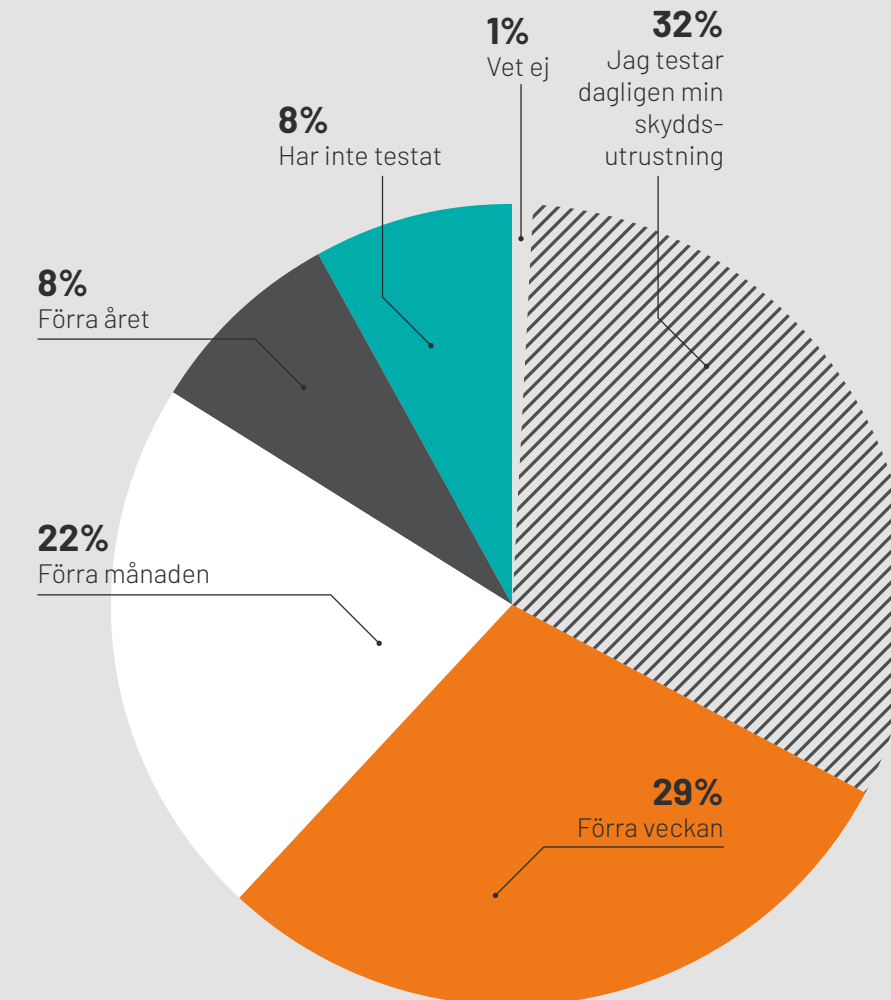
Skyddsombuden har svaga mandat. Enbart en av fyra anser att de i hög grad kan påverka sin organisation i sin roll som skyddsombud.

Deras uppfattning om nuläget visar också på tydliga luckor i byggbranschens säkerhetsarbete, exempelvis brist på resurser.

LÄS MER PÅ SIDAN 32.



## När testade du senast att din personliga skyddsutrustning fungerade korrekt?



Enligt byggarbetarna styrs valet av skyddsutrustning av en rad kriterier: bland annat funktionalitet, användarvänlighet och passform, men också rekommendationer och skyddsklassning. Cirka 80 % av byggarbetarna testar skyddsutrustningen minst en gång per år. Av dessa uppger ungefär var fjärde att utrustningen inte fungerat väl.

LÄS MER PÅ SIDAN 22.



# VÅRA SLUTSATSER

**DET BEHÖVS EN SÄKERHETSKULTUR.** Arbetsgivare och medarbetare måste arbeta med attityder och utbildning kring personlig skyddsutrustning. Olyckor inträffar ofta när man tänker: "Jag ska bara..."

**SKYDDSOMBUDEN MÅSTE FÅ** starkare mandat. Det traditionella sättet att mäta och följa upp måste utmanas. Ekonomi och säkerhet är inte varandras motsatser utan tvärtom.

**LEVERANTÖRER AV PERSONLIG** skyddsutrustning måste göra det enklare att välja rätt skydd utifrån riskerna på byggarbetsplatsen. Framförallt behövs guidande kommunikation och köphjälp i butikerna eftersom de mindre byggbolagen ofta köper sin skyddsutrustning där.

**PRODUCENTER AV PERSONLIGT** skydd måste ha större fokus på användaren och på nyttan av personligt skydd snarare än produkternas egenskaper. Det bästa skyddet är det som används, vilket innebär att exempelvis komfort är en viktig faktor för att skyddet ska användas under hela arbetspasset.



INSIKT

# FEM ÅTGÄRDER FÖR BÄTTRE SÄKERHET

## 1. Utför dagliga säkerhetsrutiner

Involvera medarbetarna i riskbedömningar och skapa engagemang kring frågor som rör arbetsplatssäkerhet och personlig skyddsutrustning.

## 2. Sprid kunskap om regler och rutiner

Medarbetarna ska veta vilka säkerhetsrutiner som finns och vilket ansvar man själv har.

## 3. Utbilda regelbundet

Skyddsombud, chefer och medarbetare måste ha rätt kunskaper och verktyg för att kunna hantera risker.

## 4. Uppmärksamma konsekvenserna

Arbetsgivare och medarbetare ska vara medvetna om skador och sjukdomar man riskerar om man inte använder skydd.

## 5. Lyft fram skyddsombuden

Ge dem rätt kunskaper och mandat för att säkra arbetsplatsen och byggarbetarna. Skyddsombuden kan få fler att engagera sig i säkerhetsfrågor.



FREDRIK MELLRING, ARBETSMILJÖINGENJÖR, NCC:

# “Alla måste veta hur man hanterar risker”

NCC är ett av de ledande nordiska bygg- och fastighetsutvecklingsföretagen, med verksamhet inom hela värdekedjan när det gäller att skapa miljöer för arbete, boende och kommunikation. Företaget har 17 800 anställda och ett av de strategiska målen är att halvera olycksfallsfrekvensen till 2020 jämfört med 2015. – Utbildning inom arbetsmiljö är ett viktigt instrument för oss när det gäller att minska risken för skador och olyckor, säger Fredrik Mellring som är arbetsmiljöingenjör inom väg- och anläggning på NCC Civil West i Göteborg.



Foto: Joakim Kröger



**– UTBILDNING INOM ARBETSMILJÖ** är ett viktigt instrument för oss för att minska risken för skador och olyckor. Chefer och medarbetare måste veta hur man hanterar specifika risker. I varje enskilt projekt arbetar vi alltid förebyggande med riskbedömningar så att förutsättningarna blir de bästa möjliga. Inom väg- och anläggningsarbete finns det risk för påkörning av arbetsfordon och olyckor vid tunga lyft eller arbete på hög höjd. Heta arbeten är också en vanligt förekommande risk och en brand kan få stora konsekvenser. Då är det viktigt att ha tydliga regler och rutiner. Samtidigt finns det risker som är svåra att förebygga helt och då behöver vi täcka upp med personlig skyddsutrustning. Vår standardutrustning är hjälm med knäppt hakrem, skyddsskor, skyddsglasögon och varselkläder. Vid behov används hörselskydd och handskar. Kvartsdamm är ett generellt problem inom byggindustrin och vi kan förebygga mycket, men oftast behöver den som utför arbetet ett andningsskydd. Vibrerande verktyg och maskiner kan orsaka skador på lång sikt. Det är därför viktigt att vi inte bara ser till de direkta skaderiskerna.

## **HUR ENGAGERAR NI MEDARBETARNA I SÄKERHETSARBETET?**

– Skyddsombuden har en jätteviktig roll och de får därför utbildning som ger dem en bra grund för sitt engagemang. De vet hur arbetsplatserna fungerar och kan bidra med mycket kunskap och erfarenhet. Dessutom tror jag att medarbetarna har lättare att ta till sig ett budskap från en nära kollega än om det kommer från en central funktion som min. Därför försöker vi se till att skyddsombuden har den kunskap och de verktyg de behöver för att stärka arbetsplatsen. Ett bra samarbete mellan skyddsombudet och platschefen är viktigt så att man drar åt samma håll och kan hjälpas åt med planering och riskhantering.

## **HUR GÖR NI FÖR ATT SÅ MÅNGA SOM MÖJLIGT SKA ANVÄNDA RÄTT SKYDDSUTRUSTNING?**

– Vi och många andra företag har tydliga regler för vilken skyddsutrustning som krävs på byggarbetsplatserna. Men det är en annan sak att motivera till att verkligen använda dem. Det är en ständigt pågående process för att förändra medarbetarnas inställning till risktagande. Den skyddsut-

rustning som finns på marknaden idag ger varje medarbetare ett bra urval för att hitta det som passar. Alla personer är olika och jobbar med olika saker. Därför är det viktigt att ta sig tid att prova ut produkter som fungerar praktiskt. Ett stöd i detta är en leverantör som vet vad man ska tänka på för att få rätt skyddsutrustning som fungerar vid ett visst arbetsmoment och tillsammans med övrig skyddsutrustning. Någon man kan ringa och få råd om anpassning av utrustningen och hur den ska underhållas.

**“Det är en ständigt pågående process för att förändra medarbetarnas inställning till risktagande.”**



# PROBLEMATIK KRING SKADOR

Under inledningen av 2019 har tolv personer omkommit på jobbet. Under 2018 dog 58 människor i olyckor på svenska arbetsplatser. Det är mer än en person i veckan och det högsta antalet sedan 2008. I byggbranschen har antalet arbetsplatsolyckor\* varit relativt konstant sedan 2008, efter en lång period av nedgång.

\* Räknat antal anmälda skador per tusen sysselsatta i branschen.

# 01



## PROBLEMATIK KRING SKADOR

## TRE INSIKTER

- 1 Statistiken visar att **arbetsskador** i byggbranschen är en fortsatt utmaning.
- 2 Skyddsombudens och byggarbetarnas uppfattningar om skadesituationen **stämmer inte med verkligheten** och skiljer sig signifikant mellan grupperna.
- 3 Skadebilden, med hänsyn till typ av skador och skadefrekvens, är klart mer komplex än vad skyddsombuden uppfattar, medan **byggarbetarnas upplevelse ligger närmare statistikens bild.**



Enligt vår undersökning upplever byggarbetarna och skyddsombuden att fall- och skärskador är de vanligaste skadorna. Uppfattningen stämmer delvis överens med statistiken, som dock anger fler olyckstyper. Enligt AFA Försäkring<sup>1</sup> var fallolyckor, olyckor med maskiner och verktyg samt skärskador vanligast under perioden 2010–2015. Bilden bekräftas även av Bygginstrins Centrala Arbetsmiljöråd (BCA)<sup>2</sup>.

1. Rapporten "Arbetsplatsolyckor och sjukskrivningar i Byggbranschen (2017).

2. Rapporten "Arbetsskador inom byggindustrin 2017".



# 60%

av de allvarliga olyckorna har lett till medicinsk invaliditet.

# 34%

av alla olyckor har klassats som allvarliga.

Byggarbetarnas egen upplevelse av vilka skador som är vanligast, enligt Skyddas undersökning 2018, speglar i stora drag anmälningsstatistiken. Trots att man uppfattar dem som vanliga, tenderar byggarbetarna att underskatta såväl fallskador som skador med maskiner och verktyg. Skador i samband med att man bär eller flyttar saker förefaller också underskattas.

#### OLIKA VERKLIGHETSUPPFATTNINGAR

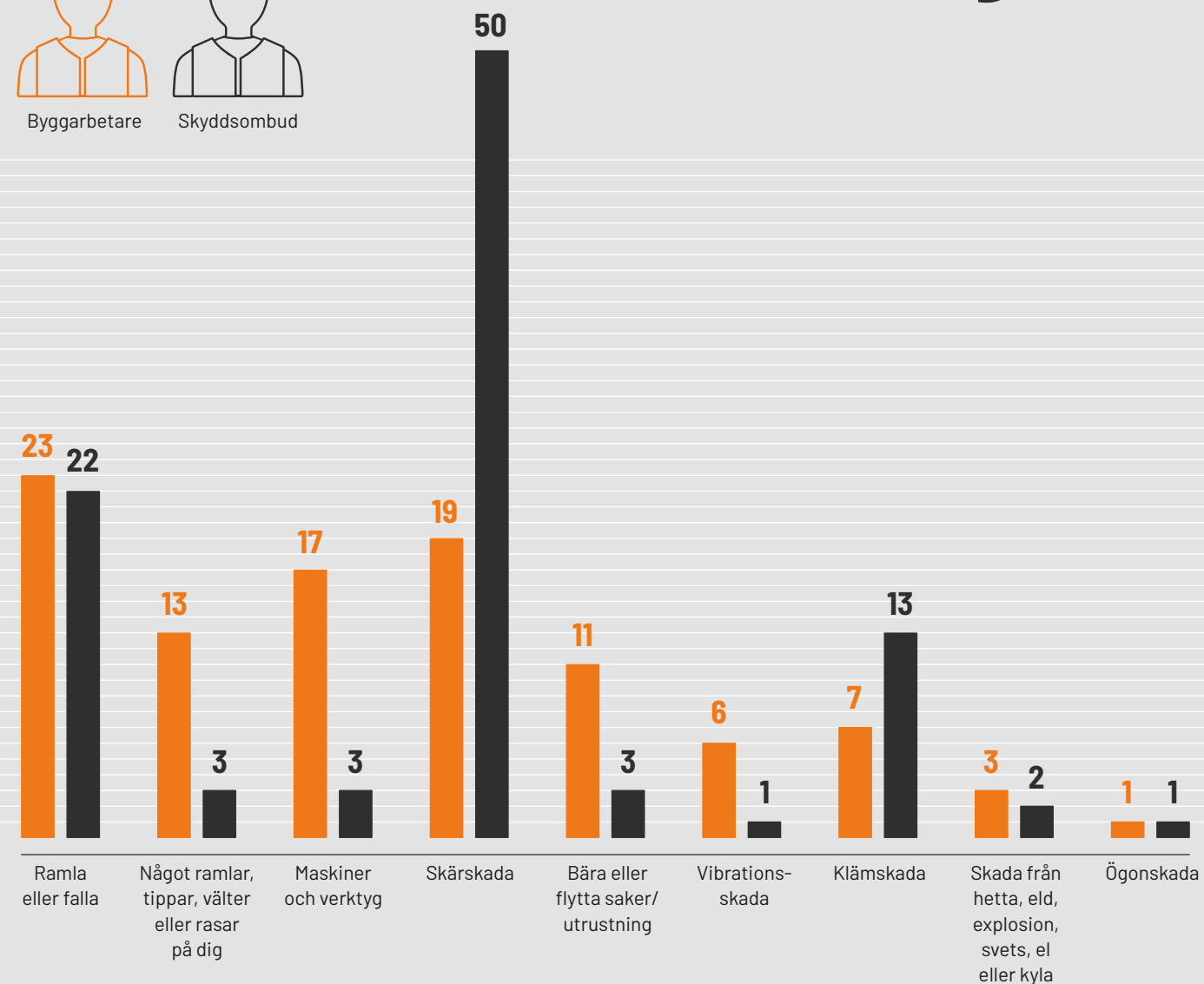
Fall- och skärskador upplevs som vanligast av båda grupper. Uppfattningen bland skyddsombud och byggarbetare om hur skadesituationen egentligen ser ut stämmer inte alltid med verkligheten, och skiljer sig signifikant åt sinsemellan.



Byggarbetare



Skyddsombud



! Skyddsombudens bild är att skärskador är den vanligaste skadan, med fallskador och klämskador på avlägsen andra- respektive tredjeplats. I förhållande till den faktiska frekvensen överskattar man skärskadorna och underskattar exempelvis maskin- och verktygsrelaterade skador och skador i samband med att man flyttar, lyfter eller bär saker.



INSIKT

# FEM ÅTGÄRDER FÖR BÄTTRE SÄKERHET

! Att undersökningens resultat skiljer sig från statistiken beror sannolikt dels på olika definitioner av vad som räknas som skada, dels på vilket perspektiv man har som byggarbetare respektive skyddsombud. Att skyddsombudens bild av verkligheten skiljer sig så markant kan ligga i rollen i sig, där man oftare kopplas in vid de allvarigaste olyckorna, exempelvis svåra skärskador.

## 1. Välj skydd efter arbetssituation

Kontrollera att skyddsrustningen har rätt klassning och märkning för arbetsuppgiften.

## 2. Utbilda användare av fallskyddsutrustning

Alla som använder fallskydd ska ha förståelse för risker och veta hur utrustningen fungerar.

## 3. Se till att fallskyddsutrustningen är besiktad och godkänd

Fallskyddsutrustningen ska besiktas av kompetent person varje år enligt lag.

## 4. Använd skärskyddshandskar

Handskar med skärskydd minskar risken för skador från knivar, glas, stålkanter och andra vassa föremål.

## 5. Följ maskintillverkarens instruktioner

Använd maskiner och verktyg på ett säkert sätt.





”Jag är nog bättre än genomsnittet på att använda skyddsutrustning, men det säger egentligen rätt lite eftersom den generella nivån i byggbranschen är oacceptabelt låg.”

MARCUS ”MACKAN” NYLÉN:

## ”Nu har jag olyckan i bakhuvudet varje gång”

Marcus ”Mackan” Nylén, känd från tv-serien ”Sommar med Ernst”, har råkat ut för en hel del blåaglar och skärskår under sina 18 år som snickare. Men det var först när han satte tummen mellan en slägga och en sten som han på allvar fick klart för sig hur smärtsam – och kostsam – en arbetsskada kan vara.

**JAG HÖLL PÅ** med grunden för en stenmur till en fastighet och skulle slå ner en av murstenarna med en slägga, för att få den i rätt nivå med de övriga. Jag hade redan lagt ett tiotal stenar och handskarna började bli sandiga och blöta så jag bytte till ett par torrare och bekvämare. Men slaggans handtag var fortfarande fuktigt och gled en aning i den torra handsken. Så jag träffade lite högre upp på stenen än beräknat. Olyckligtvis hade jag min tumme precis där och den hamnade i kläm mellan murstenen och ett kilo slägga. Handsken höll men tummen sprack, nageln lossnade och nagelbandsfästet slogs sönder. Det blev raka vägen till akuten och sen operation efter några dagar.

### TVÅ VECKOR UTAN INKOMST

Jag blev sjukskriven i fyra veckor och eftersom jag är egenföretagare fick jag själv stå för sjukersättningen under de två första veckorna, tills Försäkringskassan kom in i bilden. I praktiken blev det två veckor helt utan inkomst. För att klara av jobben som fanns inplanerade fick jag ta in underleverantörer, men de jag brukar jobba med hade svårt att rycka in med så kort varsel. Istället fick jag vända mig till helt nya samarbetspartners, vilket alltid är en risk eftersom man inte kan vara säker på kvaliteten.

### TÄNKER MER PÅ RISKERNA

Naturligtvis finns det försäkringar som täcker upp i såna här situationer, men då krävs ett tillval som jag inte hade. Det har jag fixat nu. Man måste inse att skaderisken är hög i den här branschen och att jag förmodligen kommer att råka ut för saker fler gånger. Det tog 7-8 veckor innan jag var helt återställd och nu har jag olyckan i bakhuvudet varje gång jag använder en slägga eller något annat slagredskap. Jag försöker se till att ha den fria handen längre bort från träffpunkten och tänka mer på vad som kan hända om något går snett. Dessutom använder jag handskar med bättre grepp.

### OFTA STRESS BAKOM SLARV

Om jag tittar i backspeglarna har det ofta handlat om stress när jag slarvat med riskbedömning och skyddsutrustning, eller att jag gjort ett moment som jag utfört många gånger. Det kan säkert många känna igen sig i. Jag är nog bättre än genomsnittet på att använda skyddsutrustning, men det säger egentligen rätt lite eftersom den generella nivån i byggbranschen är oacceptabelt låg. Jag tror att det beror på en kombination av flera saker: man vet inte hur man väljer rätt skydd, man tycker att skydden är i vägen eller är obekväma, eller att de är för dyra. Som jag ser det är det viktigt att skapa snygga, sköna skydd som fungerar tillsammans. Så att det inte blir en stor sak att använda dem – bara en stor fördel.



# OM PERSONLIG SKYDDSUTRUSTNING

När Skydda frågar byggarbetarna i vilken utsträckning man använder rekommenderad personlig skyddsutrustning är det bara hälften som anger att man använder personlig skyddsutrustning fullt ut.

# 02



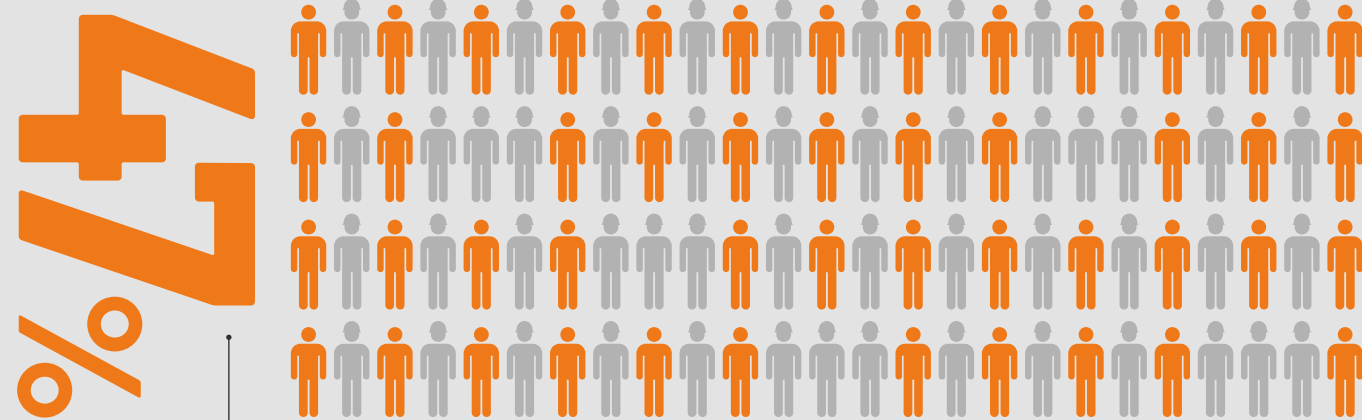
## OM PERSONLIG SKYDDSUTRUSTNING

# SEX INSIKTER

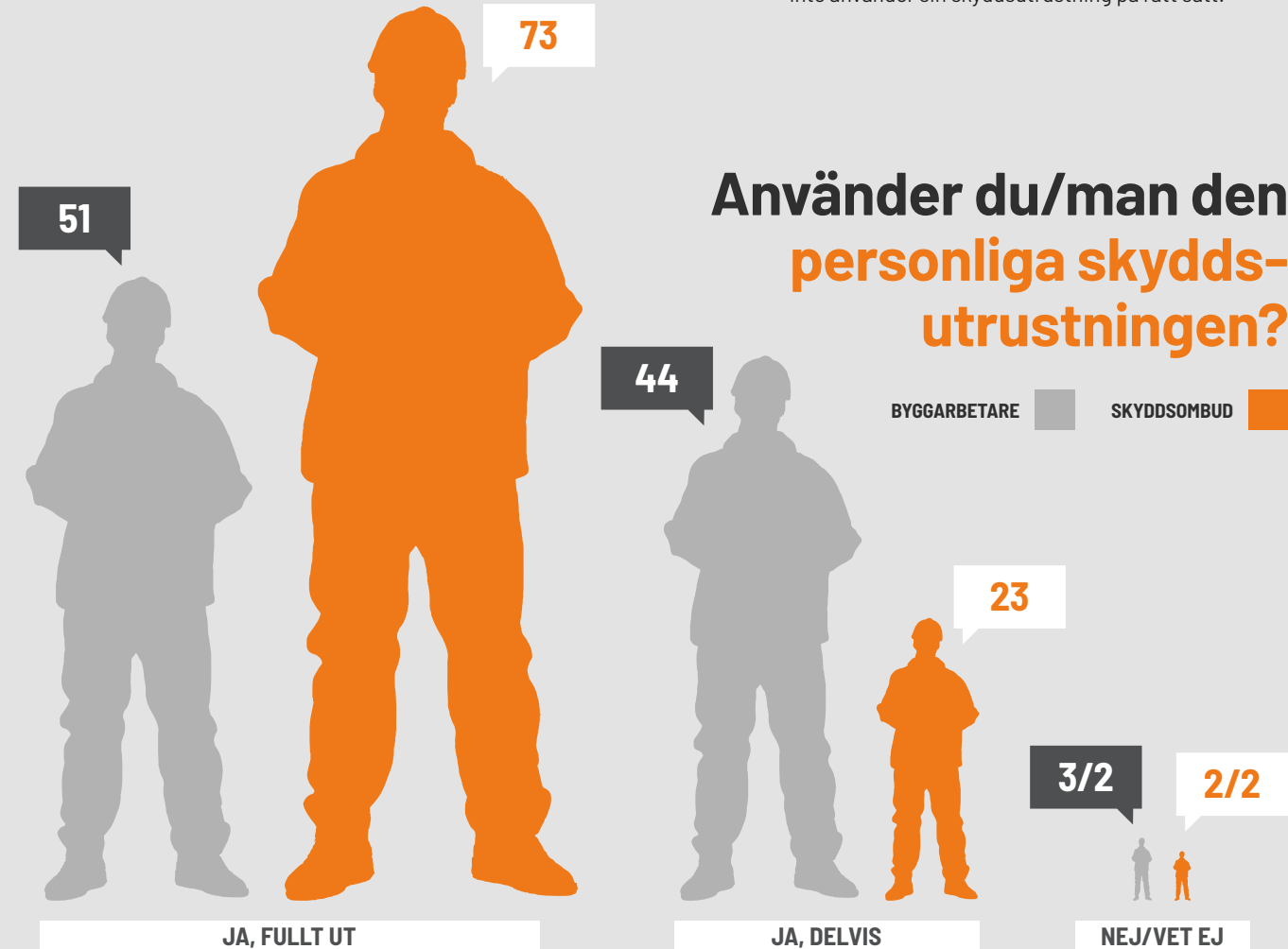
- 1** I princip hälften av byggarbetarna **använder idag inte sin personliga skyddsutrustning** fullt ut.
- 2** Kännetecknande för dessa är att de oftare arbetar för byggföretag med mindre än 50 anställda, att de inte utbildats om personlig skyddsutrustning samt att de **inte känner sig trygga i att de har relevant skyddsutrustning**.
- 3** När byggarbetare väljer att inte använda personlig skyddsutrustning beror det dels på att man uppfattar utrustningen som opraktisk, att man **saknar kunskap om hur utrustningen ska användas** samt på negativ attityd till att använda skydd.
- 4** **Valet av skyddsutrustning** styrs enligt byggarbetarna av en rad kriterier, bland annat funktionalitet, användarvänlighet och passform men också rekommendationer och skyddsklassning.
- 5** Skyddsombudens uppfattning om användning av personlig skyddsutrustning är klart mer optimistisk än byggarbetarnas. **Samtidigt har skyddsombuden en förenklad bild** av både orsakerna till varför byggarbetare inte använder sin skyddsutrustning respektive vilka faktorer som styr deras val av utrustning.
- 6** Cirka 80 procent av byggarbetarna anger att de testar skyddsutrustningen minst en gång per år. Av dessa uppger ungefär var fjärde att **utrustningen inte fungerat väl**.

### Varannan byggarbetare använder inte ...

47% av byggarbetarna använder inte sin personliga skyddsutrustning fullt ut. De som inte gör det jobbar oftare i mindre företag, är oftare mindre trygga med sin personliga skyddsutrustning och har mer sällan gått utbildning i personlig skyddsutrustning jämfört med de som använder personlig skyddsutrustning fullt ut.

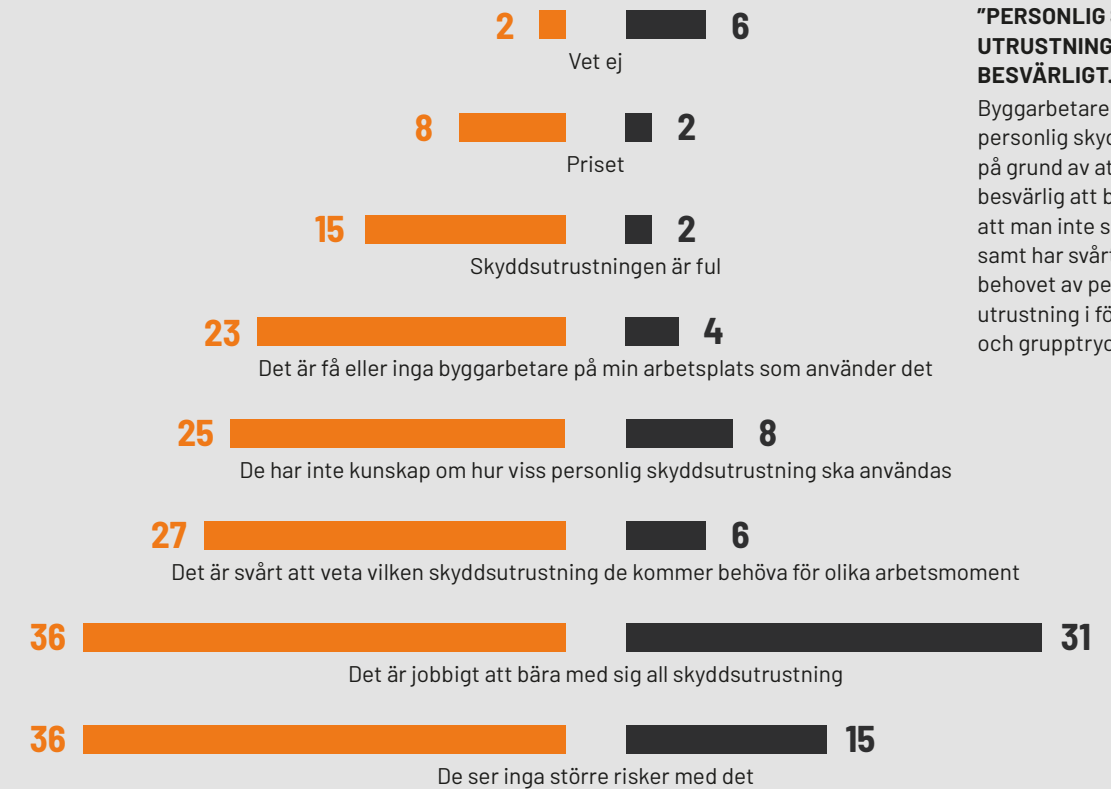


SKYDDSOMBUDEN UPPFATTAR situationen som väsentligt mer positiv och anger att drygt 70 % använder personlig skyddsutrustning fullt ut på deras arbetsplats. Trots det är det en signifikant andel som inte använder sin skyddsutrustning på rätt sätt.



### BYGGARBETARE Varför använder du inte alltid personlig skyddsutrustning under arbetsdagen?

### SKYDDSOMBUD Varför använder byggnadsarbetare inte alltid personlig skyddsutrustning under arbetsdagen?



**"PERSONLIG SKYDDS-UTRUSTNING ÄR BESVÄRLIGT..."**  
Byggarbetare väljer bort personlig skyddsutrustning på grund av att den upplevs besvärlig att bära med sig, att man inte ser några risker samt har svårt att bedöma behovet av personlig skyddsutrustning i förväg. Fåfänga och gruppträck bidrar också.

"Stressen att hinna med om t.ex. grejerna ligger på en annan plats"

"Vi har inte hjälmtvång på alla byggen"

"När det inte behövs så används det inte"

Uppfattningen om varför man inte använder personlig skyddsutrustning fullt ut skiljer sig också. Byggarbetarna pekar på en rad orsaker, främst att det är jobbigt att bära med sig all skyddsutrustning. Men man anser också att det inte innebär någon risk. Andra viktiga orsaker är att man saknar kunskap om hur viss personlig skyddsutrustning ska användas, att det är svårt att förutse vilken utrustning man kommer behöva, samt att det är få andra byggarbetare som använder skyddsutrustning.

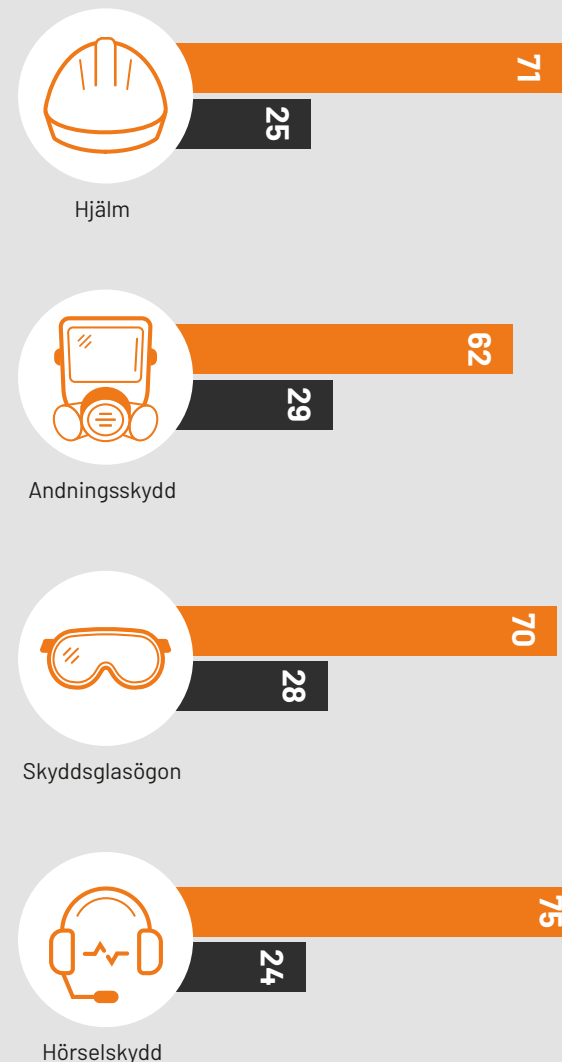
Skyddsombudens bild av varför byggarbetarna inte använder skyddsutrustning fullt ut är dels att man upplever den som jobbig att bära med sig, dels att man helt enkelt anser att det inte alltid behövs. I viss utsträckning tror man att det beror på slarv.

Byggarbetarnas valkriterier för personlig skyddsutrustning är i praktiken mer sammansatt än den bild skyddsombuden har. De pekar på funktionalitet som en allt överskuggande faktor medan byggarbetarna också lyfter upp passform samt användarvänlighet. Rekommendationer och utrustningens skyddsklass anses också relativt viktigt.



## BYGGARBETARE

## Hur väl fungerande är din befintliga skyddsutrustning?

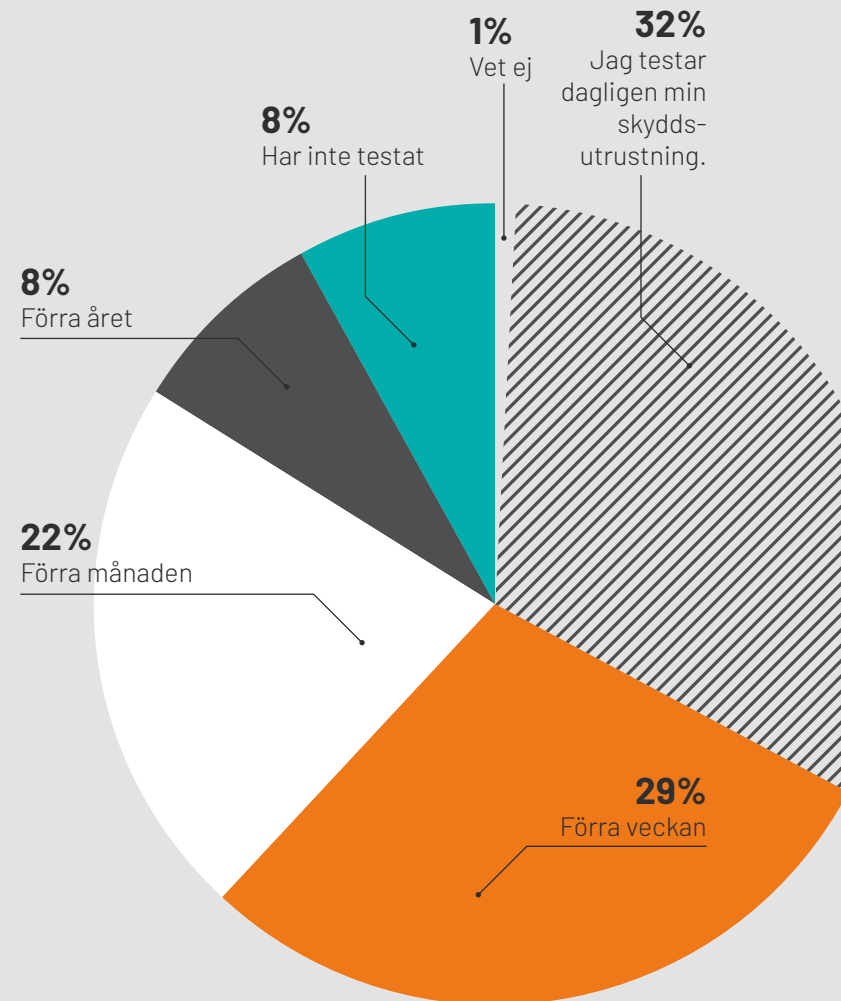


MYCKET/GANSKA VÄL

INTE ALLS/NÄSTAN INTE/VARKEN ELLER

## BYGGARBETARE

## När testade du senast att din personliga skyddsutrustning fungerade korrekt?



Bland de som testat sin personliga skyddsutrustning uppfattar mellan 25-30% att utrustningen inte fungerade väl.

Cirka 15% av byggarbetarna har inte testat sin personliga skyddsutrustning senaste året.

! Åtta av tio byggarbetare anger att de testar sin skyddsutrustning minst en gång per år. Av de som testat uppger 25-30 procent att utrustningen inte fungerade ganska eller mycket väl, beroende på vilken typ av skyddsutrustning som testats.

## INSIKT

# FEM ÅTGÄRDER FÖR BÄTTRE SÄKERHET

### 1. Utbilda användarna

Alla som använder personlig skyddsutrustning behöver teoretisk och praktisk kunskap om hur skyddet fungerar.

### 2. Ställ krav på rätt skyddsutrustning

Säkerställ att alla medarbetare använder rätt personlig skyddsutrustning vid varje enskilt arbetsmoment.

### 3. Läs alltid bruksanvisningen

Följ tillverkarens instruktioner för hur skyddsutrustning ska hanteras och förvaras.

### 4. Kontrollera skyddsutrustningen regelbundet

Säkerheten försämras om personliga skyddsutrustningen har passerat bäst före-datum eller har defekta komponenter.

### 5. Anpassa skyddet till individen

Alla medarbetare ska ha möjlighet att prova ut skyddsutrustning för att få rätt passform och optimalt skydd.





”Om man inte använder skydd beror det enligt min mening på okunnighet och lathet. Därför försöker vi se till att ta upp de här frågorna hela tiden.”

MARCUS SCHELLER, SKYDDSOMBUD, HÖKERUM BYGG:

## ”Ett bra samarbete är avgörande för säkerheten”

Bygg- och bostadsutvecklingsföretaget Hökerum Bygg i Ulricehamn är verksamma i en stor del av södra Sverige, från Uppsala till Skåne. De senaste 15 åren har man färdigställt cirka 6 000 bostäder, varav hälften i egna projekt och hälften åt externa beställare. Hökerum Bygg lägger stor vikt vid systematiskt arbetsmiljöarbete, där skyddsombuden har en central funktion. Här berättar Marcus Scheller om vad rollen innebär.

**– SOM SKYDDSOMBUD ÄR** jag medarbetarnas representant i arbetsmiljöfrågor och samarbetar med arbetsgivaren för en bra och säker arbetsmiljö. Bland annat bevakar jag att arbetsgivaren lever upp till kraven i Arbetsmiljölagen, exempelvis när det gäller förebyggandet av olyckor och skador på arbetsplatsen.

### HUR LÄNGE HAR DU HAFT ROLLEN?

– Jag har varit skyddsombud till och från i tio år. Jag valde att bli det eftersom ett aktivt säkerhetsarbete gynnar alla – både medarbetare och arbetsgivare. Jag visste inte så mycket om rollen på förhand, men fick mycket kunskap via facket, platsledning och Arbetsmiljöverkets rekommendationer. Jag har lärt mig mycket genom att gå skyddsronder. Då har man ett annat fokus och tänker kritiskt kring risker, samtidigt som man tar ansvar för medarbetarna och arbetsmiljön, och säkerställer att lagar och regler följs.

### HUR ARBETAR NI MED SÄKERHETSFRÅGOR I VARDAGEN?

– Inom Hökerum Bygg har vi en kvalitetshandbok med rutiner för arbetsmiljöarbetet och det finns arbetsmiljöplaner på varje arbets-

plats. Dessa får alla medarbetare ta del av i samband med arbetsplatsintroduktionen. Precis som andra företag i byggbranschen jobbar vi mycket med att hålla arbetsplatserna rena och städade, gör regelbundna skyddsronder och lägger stor vikt vid förebyggande arbete – exempelvis genom att avgränsa eller spärra av områden där det finns risk för fall. Ett bra samarbete mellan skyddsombud, platsledning och övriga aktörer är avgörande för säkerheten, och vi pratar mycket ute på arbetsplatserna om hur viktigt det är att tänka efter före. Olyckor och tillbud händer lätt i vår vardag. När det gäller personlig skyddsutrustning finns det väldigt tydliga regler. Vi måste alltid använda varselkläder, hjälm och skor med stålhätta, och komplettera med exempelvis skyddsglasögon när det behövs – annars får vi helt enkelt inte gå ut på arbetsplatsen och jobba. Om man inte använder skydd tror jag att det beror på en kombination av gruppträck, otydlig kommunikation, brist på utbildning samt att man ignorerar risker och tänker: ”Jag ska bara...” Hos oss hjälps vi åt att påminna varandra om skyddsutrustning och ser till att ställa krav på användning.



# ROLLER, ANSVAR OCH KUNSKAP

Vår undersökning visar tydligt att både byggarbetarna och skyddsombuden själva lägger den största delen av ansvaret för säkerhetsarbetet på skyddsombuden, vilket är i linje med rådande regelverk. Platschefer har också en nyckelroll enligt byggarbetarna, medan bara en av fem byggarbetare ser sig själv som ansvarig för att följa säkerhetsrutiner och regler på arbetsplatsen.

# OS

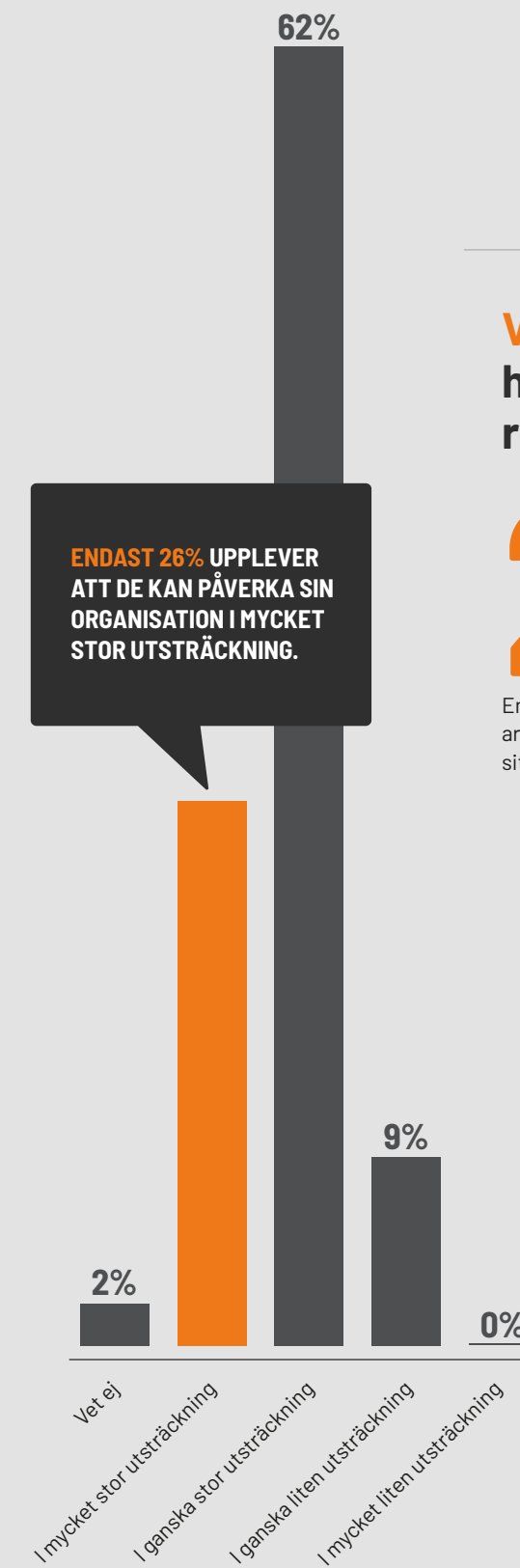


## ROLLER, ANSVAR OCH KUNSKAP

## FYRA INSIKTER

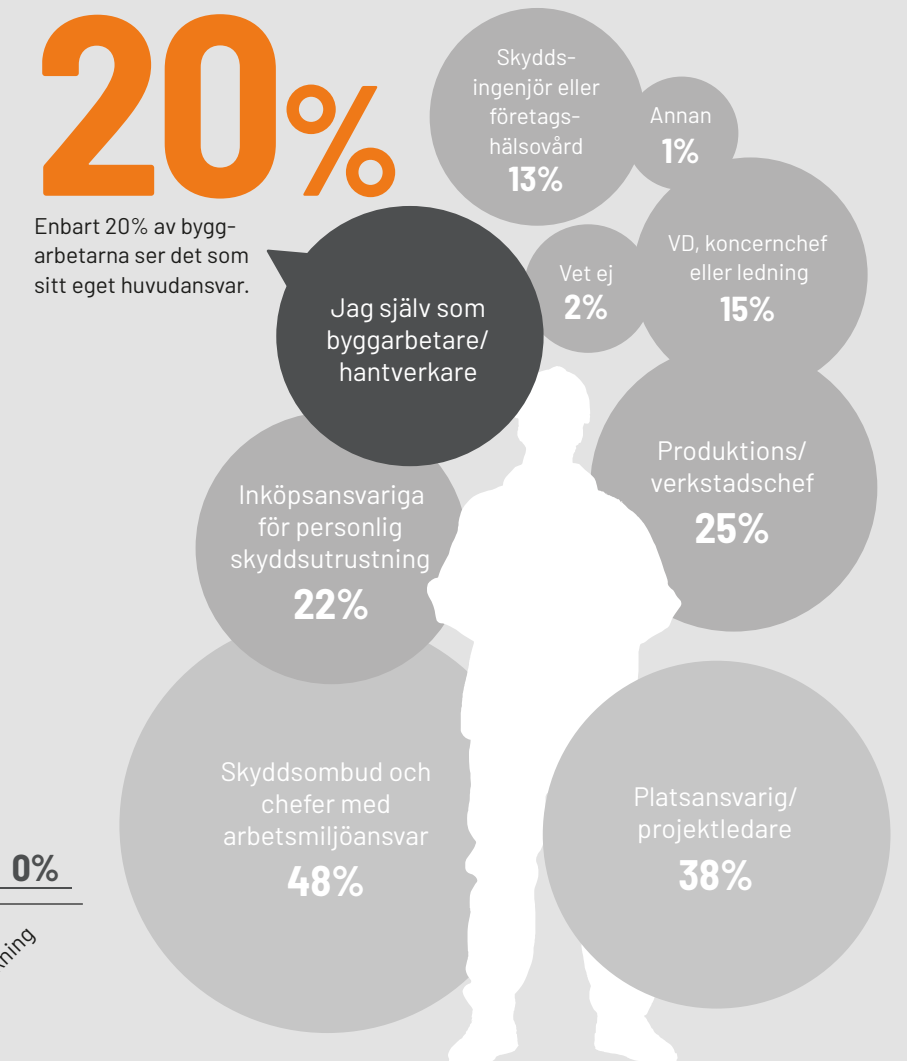
- 1 Skyddsombudet har, inte oväntat, en central roll i säkerhetsarbetet i byggbranschen. Andra roller som är viktiga är platsansvarig samt företagsledning.
- 2 Skyddsombudens uppfattning om nuläget visar på tydliga luckor i byggbranschens säkerhetsarbete, exempelvis brist på resurser.
- 3 Ett annat område är skyddsombudens svaga mandat, då enbart en av fyra anser att de i hög grad kan påverka sin organisation i sin roll som skyddsombud.
- 4 Det finns vidare tydliga luckor i säkerhetsutbildningen av byggarbetare. Efterfrågan på utbildning är sannolikt större än vad skyddsombudet uppfattar.

I vilken utsträckning känner du att du kan påverka din organisation i din roll som skyddsombud?



EN AV FEM ANSER ATT DET INTE FOKUSERAS TILLRÄCKLIGT MED RESURSER PÅ SÄKERHETSARBETET.

Vem är ansvarig för att byggarbetare och hantverkare följer säkerhetsrutiner och regelefterlevnad på din arbetsplats?



Enligt arbetsmiljölagen har arbetstagaren inget formellt ansvar för arbetsmiljöarbetet, men ska delta i arbetet, följa regler och rutiner och använda de skydd som behövs.



# 2/3

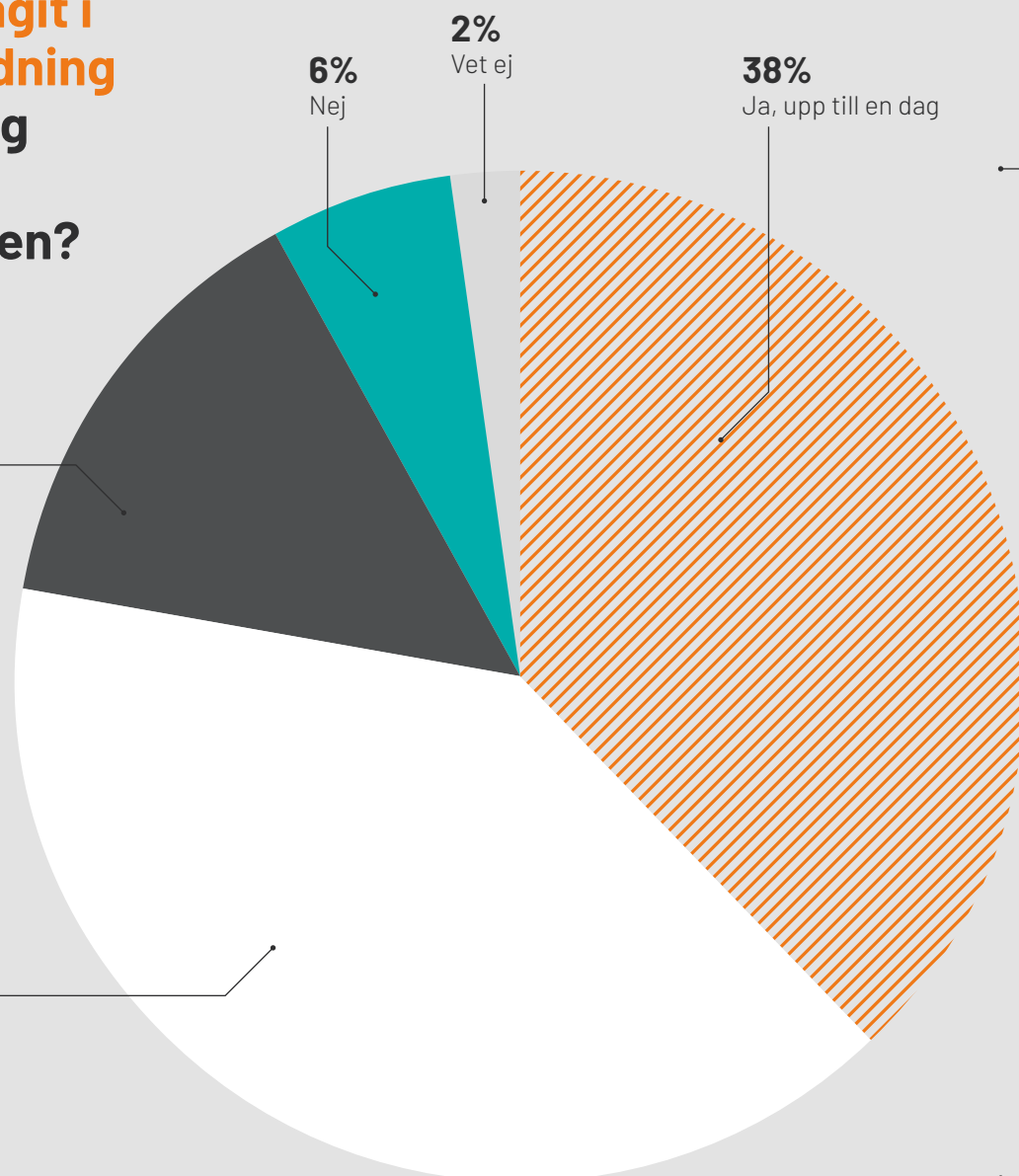
Enbart cirka två tredjedelar av byggarbetarna upplever att man arbetar med utbildning och kunskap för att motverka skador på arbetsplatsen, och ungefär varannan anger att man tagit del av mer än sammanlagt en dags utbildning inom personlig säkerhet.

**BYGGARBETARE**

## Har du deltagit i någon utbildning om personlig säkerhet på arbetsplatsen?

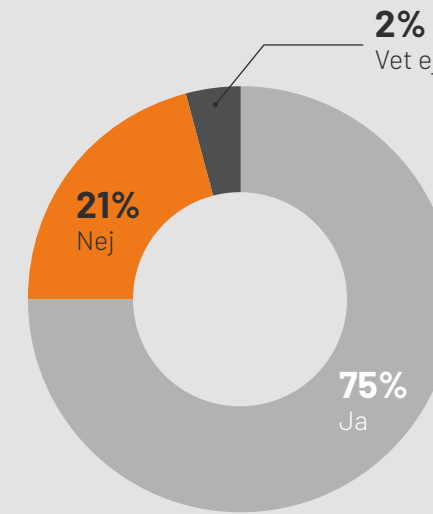
**14%**  
Ja, som en del av min yrkesutbildning

**40%**  
Ja, mer än en dag och/eller vid flera tillfällen

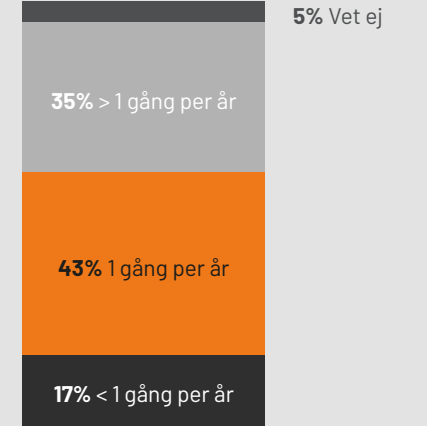


**SKYDDSOMBUD**

## Utbildas era byggarbetare och hantverkare kring skyddsrutiner och regelefterlevnad på arbetsplatsen?

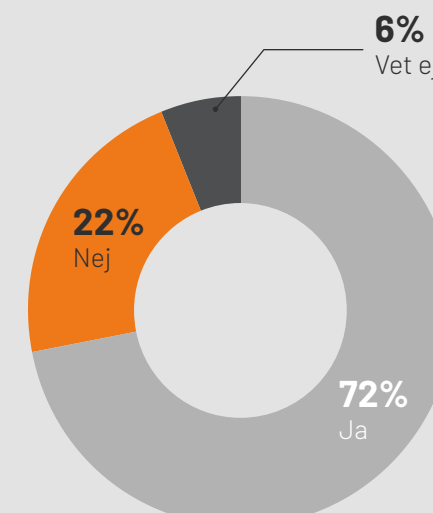


Hur ofta utbildas era byggarbetare och hantverkare kring skyddsrutiner och regelefterlevnad på arbetsplatsen?

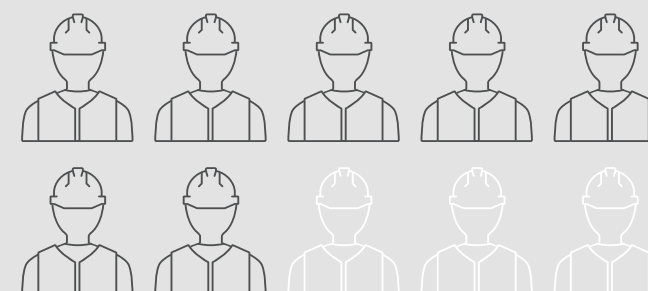
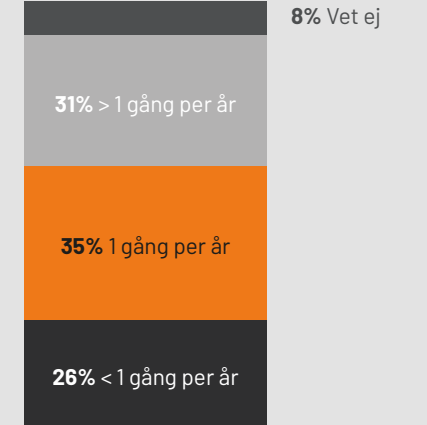


**SKYDDSOMBUD**

## Utbildas era byggarbetare och hantverkare kring vikten av rätt personlig skyddsutrustning?



Hur ofta utbildas era byggarbetare och hantverkare kring rätt personlig utrustning?



! När det kommer till utbildning kring personligt skydd, menar sju av tio skyddsombud att man utbildar byggarbetarna och att utbildningarna sker minst en gång om året.



"Man är aldrig färdigutbildad."



8/10

BYGGARBETARE  
EFTERLYSER **MER**  
**UTBILDNING** INOM  
PERSONLIGT SKYDD.

INSIKT

# FEM ÅTGÄRDER FÖR BÄTTRE SÄKERHET

## 1. Bilda skyddsgrupper

Låt säkerhetsansvariga från olika nivåer i organisationen arbeta tillsammans för att få tydligare mandat och tydligare ansvarsfördelning i säkerhetsfrågor.

## 2. Relevant och löpande utbildning

Säkerställ att alla medarbetare får relevant utbildning i arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor. Det bidrar till en bättre säkerhetskultur.

## 3. Skapa dagliga säkerhetsrutiner

Involvera medarbetarna i riskbedömningar och bygg engagemang kring frågor som rör arbetsplatssäkerhet och personlig skyddsutrustning.

## 4. Ge ansvariga rätt förutsättningar

Ett effektivt säkerhetsarbete förutsätter att de involverade har rätt kompetens, tydliga rutiner, tid och resurser till sitt förfogande.

## 5. Gör det enkelt att välja rätt skydd

Ta fram lättillgängliga instruktioner för varje arbetsplats som beskriver vilka risker som finns, vilket skydd man ska ha och hur man sköter det.



”Att ansvariga får rätt förutsättningar i form av kompetens, rutiner, tid och resurser. Ledningens driv och engagemang är också avgörande.”



ULRIKA DOLIETIS, VD, HÅLL NOLLAN:

# ”Personligt skydd är ett säkerhetsbälte”



Skydda är medlem i föreningen Håll Nollan som arbetar för att drastiskt minska olyckorna i bygg- och fastighetsbranschen.

– Namnet fungerar som en uppmaning och en påminnelse om en av de absolut viktigaste frågorna för oss som arbetar inom det här området – att ingen ska skada sig på våra arbetsplatser, säger föreningens vd Ulrika Dolietis.

**BYGGBRANSCHEN ÄR OLYCKSDRABBAD.** Varje år sker omkring 6 000 arbetsplatsolyckor, varav närmare en tredjedel leder till medicinsk invaliditet eller sjukskrivning i mer än 30 dagar. Antalet har varit mer eller mindre konstant under de senaste tio åren. Olyckorna med dödlig utgång har minskat över tid och legat på i princip samma nivå under de senaste fem åren. 2017 rapporterades 4 stycken. – En betydande anledning till situationen är att en byggarbetsplats hela tiden förändras, säger Ulrika Dolietis. Många olika företag är involverade och medarbetarna är på olika nivå när det gäller kompetens och medvetenhet om arbetsmiljöfrågor. Säkerhetsansvaret fördelas på många roller och det kan lätt bli oklart vem som gör vad. Korta byggtider, trånga arbetsplatser och bristfälliga ritningar kan också bidra till ökade risker.

#### VAD ÄR VIKTIGAST FÖR ATT ÖKA SÄKERHETEN?

– Att ansvariga får rätt förutsättningar i form av kompetens, rutiner, tid och resurser. Ledningens driv och engagemang är också avgörande. När man får alla att ta ansvar, lyssna och bidra till förbättringar har man de bästa möjligheterna att skapa en trivsamt och säker arbetsplats.

#### SOM MEDLEMMAR I HÅLL NOLLAN BIDRAR SKYDDA FRAMFÖRALLT MED SPECIALISTKUNSKAP OM PERSONLIG SKYDDSTRUSTNING. VILKEN BETYDELSE HAR SKYDDSTRUSTNINGEN FÖR ARBETSPLATSSÄKERHETEN?

– Den personliga skyddsutrustningen är ju det man ska ta till när andra åtgärder inte räcker till. Den hindrar sällan olyckorna, men lindrar effekten av dem. Precis som säkerhetsbälten och krockkuddar. Hjälmen skyddar huvudet när något faller eller om man själv ramlar och slår i huvudet. Skyddsglasögon är också effektiva – när

Skanska införde obligatorisk användning, så halverades ögonskadorna. För att skydda mot fall så är det kollektiva skydd man använder. Men någon ska ju sätta upp dessa och då behöver de ofta personlig fallskyddsutrustning. Dessutom är personlig skydd viktigt för att minska arbetssjukdomar. Det kan finnas risker som inte går att förebygga fullt ut. Buller är ett exempel – det går sällan att få bort helt, därför krävs hörselskydd om man inte ska få hörselskador. På samma sätt behövs andningsskydd i de fall där det finns damm kvar trots att man har förebyggt bra.

#### ENLIGT SKYDDAS UNDERSÖKNING UPPGER VARANNAN BYGGARBETARE ATT MAN INTE ANVÄNDER SIN PERSONLIGA SKYDDSTRUSTNING FULLT UT. VAD TROR DU DET BEROR PÅ?

– Många upplever skydden som obekväma och tycker att de är i vägen. Man ser inte nyttan med att använda dem, men heller inte riskerna med att låta bli. Olyckor är något som bara drabbar andra, inte en själv. En annan orsak kan vara att arbetsgivaren köper in fel sortiment som inte är anpassat för arbetsuppgifterna, eller att man inte har kompetens att förklara varför skydden behövs eller vilka som ska användas. Det kan också vara så att arbetsgivare accepterar att skydd inte används.

#### HUR FÅR MAN FLER ATT ANVÄNDA PERSONLIG SKYDDSTRUSTNING PÅ RÄTT SÄTT?

– Kompetensen måste höjas, både hos användarna och produktionsledningen. Utbildning är en del, men framförallt behövs det bra och lättillgängligt kommunikationsmaterial som beskriver riskerna, vilket skydd man ska ha och hur man sköter det.



# VI ÄR SKYDDA

Skydda är Nordens marknadsledande specialister på arbetsplatssäkerhet och personlig skyddsutrustning. Vi ska göra skillnad på riktigt – ingen ska behöva skadas på jobbet. Med kvalificerade tjänster och noggrant utvalda produkter ser vi till att alla tjänar på rätt säkerhet.

# 04



## VÅR MÅLSÄTTNING

# Alla ska vara säkra och trygga på jobbet

Det kan låta självklart för många. Men verkligheten är den att många i byggbranschen och industrin oroar sig för att de ska skada sig på jobbet.

Bygg- och industribranscherna är särskilt skadedrabbade sektorer i Sverige. Det är tre gånger större risk att råka ut för en allvarlig olycka på en byggarbetsplats jämfört med andra branscher. Varje timme skadas en byggarbetare allvarligt på en svensk byggarbetsplats.

## VÅR ERFARENHET BEHÖVS

Allt detta är givetvis otroligt allvarligt. Vi på Skydda vill bidra med vår långa erfarenhet inom arbetsplats säkerhet och våra insikter om den professionella användarens behov. För oss är det också givet att alla tjänar på rätt säkerhet. Det gäller lika mycket för den enskilde användaren som för företagen och samhället i stort.

## SÄKERHET MÅSTE PRIORITERAS

För att säkerheten ska öka och antalet olyckor minska så måste ledningsgrupperna på svenska bygg- och industriföretag prioritera frågan

betydligt högre. Övergripande handlar det om att skapa en starkare säkerhetskultur som genomsyrar hela företaget, från ledning till skyddsombud och den enskilde byggarbetaren.

## TRE KONKRETA ÅTGÄRDER

Konkret krävs att man arbetar mer förebyggande och höjer kunskapsnivån genom att:

**Genomföra mer frekventa och omfattande Riskbedömningar**

**Genomföra fler och löpande utbildningar både för skyddsombud och byggarbetare**

**Ge skyddsombuden större mandat och resurser att påverka säkerheten på arbetsplatsen**

På så sätt kan vi närma oss det givna målet. Att alla ska vara säkra och trygga på jobbet.





## VÅRA TJÄNSTER

# Det här kan Skydda göra för dig

Kombinera noggrant utvald skyddsutrustning med kunskap, utbildningar och tjänster för ett tryggare arbetsliv. Där har du Skydda. Vi hjälper dig att ta ansvar för en trygg arbetsmiljö och ger dig verktygen för en säkrare, effektivare och lönsammare vardag.

**KOSTNADSFRI RISKBEDÖMNING**

Regelbundna riskbedömningar är grundläggande för att förebygga skador och olyckor. Vi hjälper dig med en kostnadsfri riskbedömning av arbetsplatsen och tar fram förslag på åtgärder för att göra arbetsmiljön säkrare.

**KVALIFICERAD UTBILDNING OCH RÅDGIVNING**

Alla tjänster kan skräddarsys för ditt företag och är alltid kopplade till lagstiftning och regelverk. Vi är erfarna rådgivare och utbildare inom personlig skyddsutrustning och arbetsplatssäkerhet. Flera av våra utbildningar ligger till grund för certifiering.

**RÄTT PRODUKTER**

Vårt sortiment är noggrant utvalt från marknadsledande varumärken inom skyddsutrustning och du får hjälp att hitta produkterna som passar dina behov. Vi utvärderar ständigt hundratals leverantörer. Du behöver bara utvärdera oss.

**PROFESSIONELL SERVICE OCH LOGISTIK**

Vi förmedlar professionell service av fallskydd och andningsskydd och har lagrings- och distributionslösningar som ger dig full kontroll över förbrukningen av personlig skyddsutrustning. Vi hjälper dig även med profilering av arbetskläder.

**VÅRA TJÄNSTER:**

Riskbedömning av arbetsmiljö

Företagsanpassade grundutbildningar inom personlig skyddsutrustning (AFS 2001:3)

Grundutbildningar inom personlig skyddsutrustning

Grund- och påbyggnadsutbildningar inom fallskydd

Tillpassningstest av andningsskydd

Service och kalibrering av gasmätare

Service av fläktassisterat andningsskydd.

# Bildar skola för säkerhets skull

Tillsammans med branschens aktörer bygger nu Sveriges Byggindustrier- för första gången i Sverige – en nationell branschgemensam säkerhetspark som ska kunna användas av en bred grupp användare inom byggsektorn.

Konceptet är hämtat från Finland. Den nya parken byggs nära Arlanda och blir drygt 1 000 kvadratmeter stor. I säkerhetsparken byggs tränings- och demonstrationsmiljöer där gästerna kan prova på och utvärdera befintliga och nya arbetssätt, metoder, produkter och utrustning. Anläggningen är tänkt att vara ett stöd i förebyggande syfte och bidra till en säkerhetskultur med färre olyckor och tillbud.

I Finland har verksamhet och lärandekoncept inom hälsa och säkerhet utvecklats i så kallade Safety Training Parks (STP), en fysisk plats för tillämpad träning och reflektion. Verksamheten finns i dag etablerad vid tre regioner i Finland med en nationell samverkan och utveckling av säkerhetspedagogik.

Sveriges Byggindustrier har studerat det finska konceptet i en förstudie och sett ett behov av att utveckla säkerhetsutbildningen även i Sverige. Hans Hedberg är övergripande projektledare för säkerhetsparken och koordinerar de aktiviteter som sker runt den. Stationerna

i parken utgår från de risk- och hälsoområden som finns på arbetsplatsen. Ett antal områden är redan under planering, som arbete på hög höjd, arbetsplatser trafikerade med tunga fordon, arbete vid väg, säkert schakt, handhållna maskiner, vibrationer, ergonomi, kvartsdamm och asbest, lifftar, ställningar, stegar och bockar samt tunga element och säkra lyft. För att se till att behovet av personlig skyddsutrustning är tillgodosett på varje station samarbetar Sveriges Byggindustrier med Skydda.

– Det som är spännande är att det är branschens behov som styr aktiviteterna. Tanken är att vi ska kunna bygga upp stationer där man kan öva på scenarier utifrån olyckor som drabbat branschen. Vi tror att det är en fördel om man handgripligen kan öva på och föra dialog om olika säkerhetsrisker. Självklart hoppas vi att säkerhetsparken kan bli ett helt nytt verktyg för att minska olyckorna, säger Hans Hedberg.



**SVERIGES  
BYGGINDUSTRIER**



## KAN VI HJÄLPA DIG?

Kontakta någon av våra skyddsexperter på  
Telefon: 0321-67 73 00 eller läs mer på [www.skydda.se](http://www.skydda.se)

**SKYDDA**

PROTECTING  
PEOPLE